

**Készült az ORTT
Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézete
megbízásából**

**Elemzés a médiaszabályozó hatóságok munkájáról,
valamint a nemzetközi audiovizuális szabályozás irányairól
2006. július**

Készítette:

Dr. Nyakas Levente

**Elemzés a médiaszabályozó hatóságok munkájáról, valamint
a nemzetközi audiovizuális szabályozás irányairól
(2006. július)**

készítette:

Dr. Nyakas Levente

I.

A digitális műsorszolgáltatás

1. A digitális földfelszíni televíziózás bevezetésének állami támogatásával kapcsolatos problémák

1.1. Németország

Az Európai Bizottság 2006. július 20-án az EK Szerződés értelmében vizsgálatot indított¹ Bajorországban és Észak-Rajna Vesztfáliai tartományban a kereskedelmi műsorszolgáltatóknak, a digitális földfelszíni televízió (DVB-T) hálózat használata céljából odaítélt támogatásai ügyében. A Bizottság azt vizsgálja majd, hogy vajon a támogatások torzítják-e az egységes piacon kialakult piaci versenyt. A ma megindított vizsgálatra egy korábbi hasonló eset, nevezetesen a Berlin-Brandenburgban megítélt támogatások ügyének kivizsgálását követően kerül sor, amelyet a Bizottság 2005 novemberében törvénysértőnek talált.² A hivatalos vizsgálat lehetőséget biztosít majd a témában az érdekelt felek számára, hogy megtegyék észrevételeiket a tervezett intézkedéssel kapcsolatban, ugyanakkor a vizsgálat megindítása nincs befolyással a vizsgálat végső kimenetelére. A bajor és észak-Rajna vesztfáliai médiahatóságok (BLM és LfM) támogatást terveznek nyújtani (2.4 millió eurót Bajorországban és 6.8 millió eurót észak-Rajna Vesztfáliában) az olyan kereskedelmi műsorszolgáltatóknak, mint a ProSiebenSat.1 és az RTL abból a célból, hogy azok részben fedezni tudják a DVB-T hálózaton keresztüli műsorsugárzás költségeit. A támogatásokat Bajorországban 4, míg észak-Rajna Vesztfáliában 5 éven keresztül fizetnék. Észak-Rajna Vesztfáliában 2004. májusában, Bajorországban 2005. májusában indult el a DVB-T hálózat. A kereskedelmi műsorszolgáltatók mindkét tartományban jelen voltak a DVB-T hálózatban, már annak indulása óta.

1.2. Ausztria

1.2.1. Az RTR-GmbH 2005 eleje óta folytat tárgyalásokat az Osztrák Gazdasági Kamara (WKO) Günther Singer elnöklete alatt álló kábeltelevíziós munkacsoportjával az osztrák kábelhálózatok digitalizálásának a Digitalizálási Alap segítségével történő támogatásáról. A brüsszeli Európai Bizottság által engedélyezett Digitalizálási Alap szerint a terjesztési

---

¹ Állami támogatás C 33/2006 (ex N 576/2004) – Digitális földfelszíni televíziós műsorszórás (DVB-T) bevezetése Bajorországban, Felhívás észrevételek benyújtására az EK-Szerződés 88. cikkének (2) bekezdése értelmében (2006/C 202/10) (EGT vonatkozású szöveg)

Állami támogatás C 34/2006 (ex N 29/2005) – Digitális földfelszíni televíziós műsorszórás (DVB-T) bevezetése Észak-Rajna-Vesztfáliában Felhívás észrevételek benyújtására az EK-Szerződés 88. cikkének (2) bekezdése értelmében (2006/C 204/05) (EGT vonatkozású szöveg)

² Id. Elemzés (2005. november) 13-15.o., illetőleg a Bizottság Határozata (2005. november 9.) az állami támogatásról, amelyet a Németországi Szövetségi Köztársaság a digitális földfelszíni televízió (DVB-T) bevezetéséhez Berlin-Brandenburgban adományozott (EGT vonatkozású szöveg) (2006/513/EK) OJ L 200/19

platformok szempontjából semleges módon kell felhasználni az Alap pénzeit a műsorszolgáltatás digitalizálásának felgyorsítása érdekében. „Miután a kábeltelevíziós munkacsoport kereste a kábelhálózatok támogatásáról folytatott konstruktív megbeszélés lehetőségét, azt a javaslatot tettük, hogy a digitális földfelszíni televízió, a DVB-T bevezetési kampánya után mintegy egy esztendővel, 2006 őszén fel kell kínálni egy, a kábelhálózatokat érintő „több milliós” támogatási eszközt is”, jelentette ki Dr. Alfred Grinschgl, az RTR-GmbH műsorszolgáltatási szakterületének ügyvezető igazgatója.

1.2.2. Dr. Alfred Grinschgl, a Műsorszolgáltatási és Telekommunikációs Szabályozási Kft. (RTR-GmbH) ügyvezető igazgatója 2006 júniusában a DVB-T végberendezéseinek gyártói és importőrei előtt megtartott bemutató keretében pontosította a DVB-T-végberendezések tervezett támogatását. Az elkövetkező években a DVB-T felváltja a hagyományos analóg antennás televíziós vételt. Kiegészítő berendezésre (set-top-box) van ahhoz szükség, hogy továbbra is használni lehessen a meglévő televíziókészüléket. Számos új televíziókészülék rendelkezik már most is integrált DVB-T-vevővel. Az ORF és az ATV új mhp multitext (az ismert teletext továbbfejlesztésének) vétele kizárólag olyan végberendezésekkel lehetséges, amelyeket felszereltek a Multimedia Home Platform (mhp), a digitális televízió multimédiás szolgáltatásai számára kifejlesztett nyílt európai szabványával. Az osztrák kereskedelemben már az ősz folyamán megfelelő mennyiségben állnak majd rendelkezésre az ilyen mhp-s set-top-boxok. Az ilyen mhp-boxok ára 100 és 150 euró között lesz. A nem mhp-s készülékek, az ún. kapcsolgató boxok (*Zapping-Boxen*) ugyan képesek lesznek fogni a televíziócsatornák adását, ám az új multimédiás szolgáltatásokat nem, s habár ezeket olcsóbban lehet majd megvásárolni, ám nem tartoznak majd az RTR-GmbH Digitalizálási Alapjának támogatási körébe, mivel nem képesek produkálni a digitális antennás televízió legfontosabb előnyét. „Az analógról digitális földfelszíni televízióra történő átállás része az összeurópai kezdeményezésnek. Ausztriában pedig arról van szó, hogy a fogyasztók és egyszersmind az osztrák televíziós szolgáltatók érdekében a földi sugárzást, tehát a szoba- és házi antennák segítségével történő televíziózást alkalmassá tegyük a jövő által életre keltett kihívásokkal szemben” – mondta Grinschgl. Az ORF 2006 őszén indítja a két multiplex-lefedettség közül az elsőt. Ez a lefedettség az ORF 1, ORF 2 és az ATV csatornákat, azok mhp-szabványon alapuló összes innovatív szolgáltatásával együtt jelenti, továbbá eléri az osztrák lakosság 70 százalékos lefedettségét. Három további csatornával megjelenő második lefedettség indítását 2007 tavaszára tervezik. 2010-ig a DVB-T eléri a 95 százalékos lefedettséget/hatósugarat.

***

Az állami támogatás kérdésköre a média területén a közszolgálati műsorszolgáltatás finanszírozása (ld. alább) és az audiovizuális tartalmak készítésének dotálása mellett a digitális átállással kapcsolatban merül fel. A jelenlegi vizsgálatra egy sor korábbi, a digitális átállás közpénzekből való támogatásáról szóló bizottsági döntést követően kerül sor. Így emlékeztünk Ausztria esetére,³ amelyben a Bizottság pozitívan döntött vagy a Berlin-Brandenburggal kapcsolatos döntésre,⁴ melyben éppen ellentétesen, illetőleg az Egyesült Királyság⁵ ügyére, ami nem minősült az EK-szerződés 87. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak. Svédország és Olaszország esetében jelenleg is tart a hivatalos vizsgálat.

³ Id. Elemzés (2005. április) 7-9.

⁴ Id. Elemzés (2005. november) 13-15.o.

⁵ State aid NN 64/2005 – United Kingdom, Digital Replacement Licences C(2006)83 final Brussels, 25.I.2006

A Bizottság az osztrák és a berlini esetben lényegében körvonalazta azokat a feltételeket és elveket, melyek mellett az EK joggal összeegyeztethetően lehet támogatni a digitális átállást. Ha ezek fényében vizsgáljuk meg a két további német ügyet (értsd: bajor és rajnai), akkor láthatjuk, hogy a Bizottság következetes maradt korábbi állásfoglalásaihoz. Hangsúlyoznunk kell: jelenleg még csak az eljárás megindításáról van szó, de előzetes véleményt fogalmazott meg a Bizottság mindkét ügyben, a vélemények pedig megegyeznek egymással. Ez nem is meglepő, mivel a két ügy közös abban, hogy mindkettő esetében műsorszolgáltatók műsorának a digitális földfelszíni átvitelét támogatja az illetékes médiahatóság, azaz hasonló tényállással állunk szemben, mint a berlini ügyben. A berlini ügyben a Bizottság egyértelművé tette, hogy átvitel csak akkor támogatható, ha az a hálózat kiterjesztését célozza olyan területekre, ahol egyébként nem lenne megfelelő lefedettség. Támogatható még a közszolgálati műsorok átvitele is, de csak akkor, ha rögzítve van valamennyi állampolgár elérése mint feladat, és ilyen esetben sem lehet diszkriminálni az elérési platformok között. A vizsgált két esetben ezzel szemben más a helyzet a Bizottság szerint. A támogatás közvetlen kedvezményezettjét, a műsorszolgáltatót egy szokásos működési költségtől mentesíti, míg a közvetett kedvezményezettet, a hálózat szolgáltatóját (T-Systems) pedig attól, hogy a DVB-T-hez való hozzáférésért végfelhasználóktól ne kérjen pénzt, azaz ne terhelje őket ilyen költségekkel. Ez a gondolatmenet tehát azt jelentené egy végső döntés esetén, hogy a támogatással diszkriminált az állam más terjesztési módú műsorszolgáltatókat és más hálózatokat, amely egyben versenytorzító hatású is. Németország esetében ez a kábelhálózatot jelenti elsődlegesen, hiszen ez a legelterjedtebb műsorterjesztési platform. A Bizottság a vizsgálat előtt felhozott tagállami érveket, melyek az állami támogatás közösségi joggal való összeegyeztethetőségére hivatkoztak az EK-Szerződés 86. cikk (2) és 87. cikk (3) bekezdései alapján, nem fogadta el. Itt arra gondolunk, hogy Németország a konkrét ügyekben a támogatást a média pluralitásának biztosításának, a különböző műsorterjesztési platformok közötti verseny előmozdításának, a kulturális örökség előmozdításának érveivel kívánta alátámasztani. A 86. cikk (2) bekezdése az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozik. Ezzel kapcsolatban a Bizottság egyértelművé tette, hogy jelen esetben nem alkalmazható, hiszen a közszolgálat esetében merülhetne csak fel ennek a passzusnak az alkalmazása, a támogatást ugyanakkor itt kifejezetten a kereskedelmi szektor kapta.⁶

Amint azt a fentiekben már jeleztük, a Bizottság 2005 folyamán Ausztria esetében zöld utat adott a digitális átálláshoz nyújtandó állami támogatásoknak. A jóváhagyott támogatási terv ellenére ugyanakkor a kábelhálózat üzemeltetők elégedetlenek a jelenlegi rendszerrel, azaz a másik konkurens platformot a DVB-T támadják. Az osztrák szabályozóhatóság, az RTR a DVB-T bevezetésének felgyorsítását azzal próbálja elősegíteni, hogy végberendezés megvételének támogatása révén létrehoz egy kritikus fogyasztói tömeget, amelytől a végberendezések árának letörését várja. A támogatás csak olyan set-top-boxokra vonatkozik, melyek megfelelő minőségű technikai specifikációknak felelnek meg. Ez alatt olyan készülék értendő, amit egy arra jogosított szervezet hitelesített, és nyílt, az EU által támogatott mhp-s szabvánnyal működik. A támogatást két alanyi kör kaphatja. Egyrészt a már vázolt ún. korai átállók (*early adopters*), akik számára két hónap áll a rendelkezésre, hogy beszerezzék ezt a

---

⁶ „A 86. cikk (2) bekezdésére való tekintettel a Bizottság úgy véli, hogy a nemzeti hatóságoknak először is világosan meg kell határozniuk, mi az általános gazdasági érdeket képviselő szolgáltatás, és azzal kifejezetten meg kell bízniuk egy bizonyos vállalkozást, ami a jelek szerint a jelen esetben nem történt meg. Másodszor, a Bizottság megkérdőjelezi, hogy a négy éven keresztül kereskedelmi vállalkozások szokásos üzleti tevékenységéhez nyújtott pénzügyi támogatás általános gazdasági érdeket képviselő szolgáltatásként sorolható-e be, különösen, amikor vannak olyan közszolgálati műsorszolgáltatók, amelyeket kifejezetten azzal a közszolgálati kötelezettséggel bíztak meg, hogy a pluralizmusról gondoskodjanak, valamint hogy helyi és regionális programkínálatot biztosítsanak.”

készüléket, és csak az első 100 ezer darab vevőkészülékig, ami után megilleti őket egy 40 eurós kedvezmény. A másik kedvezményezett kör a rossz anyagi helyzetben lévők, akik időpontra tekintet nélkül, helyzetükre tekintettel kapják ezt a támogatást. A DVB-T vételéhez szükséges boxok 2006 őszétől elérhetők az érdeklődők számára.

A kábelhálózat üzemeltetői az összes platform átállításának közös, technológiailag semleges indítását szeretnék elérni, amely számukra a digitalizálás legértelmesebb és egyben leghatékonyabb megoldási lehetőségének tűnik. Azonban az RTR elképzelése szerint a kábeltelevíziós támogatási intézkedések 2007 őszére maradnának. A kábel lobbierőteljesebb képviselője a **UPC-Telekabel** ugyanakkor nemcsak a támogatás időpontját kifogásolja, hanem – amint fent is jeleztük – magát a digitális földfelszíni televíziózás bevezetését. Azt ugyanis „egy túlságosan költséges kisebbségi műsor” támogatásának tartja. A kábel lobbierővel nyilvánvalóan arra céloz, hogy a vezetékes műsorelosztás már most rendelkezik technológiájából fakadóan a kínálat tekintetében akkora kapacitással, amekkorával a frekvenciaspektrum nem rendelkezhet. A UPC-Telekabel ezen kívül kifogásolta, hogy a DVB-T-frekvenciákat pályáztatás keretében osztják ki és nem úgy, ahogy – a Telekom szolgáltatásai számára megadott frekvenciák esetében történt (pl. WIMAX vagy UMTS), azaz nem árverezik az adott frekvenciákat. Utóbbi álláspont pedig az uniós távközlési politikában megjelent frekvencia-liberalizációs elképzeléseket tükrözi vissza.

Az RTR vezetője, Alfred Grinschgl a hálózatok és különösen a földfelszíni hálózat digitalizálásáról folytatott vitában védelmébe vette a DVB-T-t. Érveit érdemes ismertetni, mivel a digitális földfelszíni televíziózás bevezetése alkalmával számos esetben támadják a kábelszolgáltatók a földfelszíni platformot. Ennek több oka van, melyek közül az egyik legjelentősebb, hogy a digitalizáció a földfelszíni műsorszórás esetén is lehetővé teszi a sokcsatornás televíziózást, ráadásul nagyobb lefedettséggel, veszélyeztetve ezzel a kábelhálózatok eddigi előfizetői állományát. Noha kapacitásban és interaktivitásban nem rendelkezik a földfelszíni műsorszórás olyan lehetőségekkel, mint a vezetékes műsorelosztás, ugyanakkor a kínálat bővítése komoly kihívást jelenthet a kábelhálózatok szempontjából, hiszen a ténylegesen nézett csatornaszám az egyes kábelcsomagokban távol van a kínálattól. Persze az is kérdés, hogy milyen minőségű csatornák kerülnek be a földfelszíni terjesztésbe. Grinschgl a DVB-T bevezetésének előnyei között megemlíti, hogy a televíziós kínálat bővülése mellett az információs társadalmi szolgáltatások is megjelennek, mindezt teljes lefedettség mellett. További érve, hogy nem lesz hozzáférési korlátozás, mint a kábelhálózatok esetében, valamint havi többletdíjat sem kell fizetni érte. Grinschgl kiemelte továbbá, hogy a DVB-T megszüntetheti a hátrányos megkülönböztetést televíziós és információs társadalmi szolgáltatások tekintetében a vidéki, hátrányos helyzetű területekkel szemben. A frekvenciákhoz való hozzáféréssel kapcsolatban pedig úgy nyilatkozott, hogy az aukciós típusú eljárás a műsorszolgáltatási célú frekvenciák kiosztásakor azért nem alkalmazható, mivel ez nem csak gazdasági kérdés, hanem elsősorban a vélemények sokszínűségének biztosításán van a hangsúly.

2. A sportesemények jelenősége a digitális platformok versenyében

A Tartományi Médiatestületek Igazgatói Konferenciája (DLM) a 2006. július 13-án Münchenben megrendezett ülésén értékelte a Deutsche Telekom és a Premiere közötti együttműködést, amely a Bundesliga mérkőzések IPTV-n keresztül történő közvetítésére vonatkozik. Az DLM három tagja ezt megelőzően a konferencia megbízásából bepillantást

nyert a megfelelő szerződésekbe. A DLM a Deutsche Telekom és a Premiere közötti szerződések áttekintését követően nem lát arra vonatkozóan lehetőséget, hogy a Premiere ne minősüljön műsorszolgáltatónak. A Premiere ugyanis megkapta a Deutsche Telekom-tól a Német Labdarúgó Szövetség (DFL) engedélyével, a Bundesliga labdarúgó mérkőzések közvetítésére vonatkozó engedélyt. A szerződés értelmében az egyes adások gyártása, a szolgáltatás és mindenek előtt a szerkesztőségi felelősség a Premiere-t terheli. Az Új Médiumok Bajorországi Tartományi Központja (BLM) által a Premiere-nek megadott médiajogi engedély megfelelő jogi alapot jelent a tervezett műsorkínálat szempontjából. A DLM arra hívta fel a figyelmet, hogy a Média koncentrációs Vizsgálóbizottság (KEK) több esettel kapcsolatos döntési gyakorlata során a csatornákat média koncentrációs jogi szempontból platformüzemeltetőhöz sorolta. A közvélemény alakítását tekintve jelenleg korlátozott hatással bír a Bundesliga mérkőzések jelének VDSL-en keresztül történő sugárzása. Az a körülmény, hogy a DTAG további csatornajokokat is megvásárol, a jogok szövetségi szintű részesedését tekintve szükségessé válik a jogok és engedélyek újraértékelése. Ennek következtében a DLM üdvözli a DTAG azon alapvető készségét, hogy a DTAG infrastruktúra-üzemeltetőként elsősorban főtevékenységi körére koncentrál, s nem kíván nyomást gyakorolni a VDSL-en keresztül sugárzott adásokra, s ezen felül szándékában áll egy nyílt programplatform kialakítása. Mindezek mellett nagymértékben hozzájárulna a probléma megoldásához, ha a DTAG azzal a céllal nem vásárolna meg további televíziós jogokat – különösen nem exkluzív film- és nagy jelentőségű események közvetítési jogait –, hogy aztán egy harmadik műsorszolgáltató engedélyének birtokában azokat saját platformján sugározza. A DTAG és a Premiere közötti szerződés aktuális esetén túl a hálózatüzemeltetők műsorszolgáltatási kulcstartalékainak felvásárlása és eladása további ösztönzést ad annak felülvizsgálatára, hogy vajon szükség van-e az utólagos jogalkotásra. A DLM, az eddigi gyakorlatot követve, aktívan, további javaslatokkal kíván részt venni az ezt követő megbeszéléseken.

***

A DTAG és Premiere együttműködése több szempontból is igen érdekes eset az eljövendő digitális audiovizuális piac kialakulása szempontjából. Ha visszatekintünk és megnézzük, mi történt, akkor azt láthatjuk, hogy a Bundesliga közvetítési jogokat a német futballszövetség (DFL) a DTAG-nak és egy másik kábelhálózatnak (ARENA) ítélte oda.⁷ A DLM ekkor már jelezte, hogy az akkori állás szerint infrastruktúra és tartalomszolgáltató egybeeséséről van szó, így a hálózat és tartalom egy kézben való összpontosulása médiajogi kérdéseket vet fel, leginkább a sokszínűség biztosításának szempontjából. A DLM továbbá azt is megállapította, hogy az előállt helyzetben műsorszolgáltatási engedélyért kell folyamodnia a távközlési óriáscégnek, és ezzel párhuzamosan meg kell vizsgálni azt is, hogy – a nagy piaci részesedése miatt – egyáltalán jogosult-e szövetségi szinten a műsorszolgáltatási engedélyre. A DLM technológiásan közelített a kérdéshez, mivel úgy ítélte meg, hogy a hálózattól független a szolgáltatás nyújtása, azaz mindegy hogy azt DSL-en vagy mobiltelefonon keresztül akarják sugározni.⁸ Kétségtelen fordulatot jelentett az ügyben, hogy 2006 júniusában a DTAG szerződést kötött a Premiere-rel, ami megváltoztatta a 2005 decemberi helyzetet, mivel a közöttük létrejött szerződésben a Premiere az együttműködés keretében átvette a műsorok szerkesztőségi munkálatait, ezzel a médiajogi felelősséget is. Másként fogalmazva, jelenleg úgy tűnik, hogy az infrastruktúra-szolgáltató megszabadult a tartalomszolgáltatói felelősségtől. A műsor IPTV-én keresztül történő értékesítése (marketing)

⁷ Hírgyűjtemény (2005. december) 49-50. o.

⁸ Hírgyűjtemény (2006. február) 40. o.

és a műsorsugárzás (távközlési tevékenység) a DTAG-nál maradt, hiszen azt a t-online felügyeli. Véleményünk szerint ugyanakkor továbbra is kérdés, hogy mennyiben kívánnak, és mennyiben képesek belépni az infrastruktúra-szolgáltatók a tartalompiacra. A jelenlegi esetben inkább az látszik, hogy a műsorterjesztési platformok versenyében a DTAG egy új platformot kíván bevezetni, és ezt nem bízza a véletlenre. Az IPTV bevezetéséhez ugyanis egy olyan kínálatot nyert meg magának, ami a jelenlegi nemzeti televíziós kínálatok közül „a társadalom számára nagy jelentőségű események” közé sorolható. Megfigyelhető egy olyan tendencia is az audiovizuális piac átalakulása során, hogy a hagyományos televíziózás szempontjából a sportműsorok (Európában különösen a futball) jelentik az egyik sikerágazatot. Ennek oka az, hogy ezek azok a műsorok (események), amelyeknél a hagyományos televíziózás legfőbb jellemzői a linearitás és az egyidejűség (aktualitás), és az ebből fakadó közösségi élmény és határfok jelen vannak. Nyilvánvalóan ez azt is jelenti, hogy a hagyományos televíziózáshoz kapcsolt finanszírozási modell is sikeres maradhat ezen a területen. Ez utóbbi azért nagyon fontos, mivel rengeteg vita folyik a műsorszolgáltatók finanszírozhatóságáról, ennek alapvető kérdése: az audiovizuális piac töredezésének folyamata nem vezet-e a tömegek (fogyasztók) egyszerre elérhetőségét kínáló nézettségi modelljének válságához?

II.

A közszolgálati műsorszolgáltatás

3. A közszolgálat digitális környezetben való finanszírozása – az állami támogatás kérdése

3.1. Hollandia

Az EK Szerződés állami támogatásokra vonatkozó rendelkezése értelmében a holland állam által 1994 és 2005 között a közszolgálati műsorszolgáltatóknak nyújtott ad hoc kifizetésekkel kapcsolatban indított vizsgálatot követően, az Európai Bizottság 2006 júniusi döntésében utasítást adott az illetékes holland hatóságoknak arra, hogy kamatokkal együtt igényeljék vissza azt a 76,3 millió eurót, amelyet a NOS-nak,⁹ vagyis a hollandiai közszolgálati műsorszolgáltatókat egységesítő szervezetnek ítélték oda. A vizsgálat kiderítette, hogy a kifizetések meghaladták a műsorszolgáltatók közszolgálati célú pénzügyi igényeit, ennek köszönhetően a NOS pénzügyi tartalékot tudott kiépíteni magának. Neelie Kroes versenyügyi biztos kijelentette: „A mai döntés megerősítette, hogy műsorszolgáltatás közpénzekből való finanszírozása nem haladhatja meg az adott ország által meghatározott közszolgálati szolgálatok biztosításának költségeit. Mindez nem jelenti azt, hogy megkérdőjeleznék az egyes tagállamok jogát arra, hogy meghatározzák ezen közszolgálati

---

⁹ A holland közszolgálati műsorszolgáltatási rendszer 19 különböző közszolgálati műsorszolgáltatóból (PSB) áll. A NOS egyszerre műsorszolgáltató (NOS TV), valamint koordinációs és irányító szervezete az egyes közszolgálati műsorszolgáltatóknak. Mindkét feladatot ugyanaz a jogi személy látja el, ám a tevékenységek világosan szét vannak választva.

feladatokat, illetve azt, hogy ezen feladatok végrehajtásáért ellenszolgáltatásban részesítsék a közszolgálati műsorszolgáltatókat. A túlzott kompenzáció ugyanakkor szükségtelenül torzítja a versenyt és lehetővé teszi a közszolgálati műsorszolgáltatók számára, hogy a kereskedelmi piacokon előnyösebb helyzetbe jussanak, mint azok a versenytársak, akik nem részesülnek állami támogatásban.” 2002-ben és 2003-ban számos kereskedelmi műsorszolgáltató és egyéb médiavállalkozás is aggodalmát fejezte ki a holland közszolgálati műsorszolgáltatók, azok kereskedelmi viselkedése és finanszírozási mechanizmusa miatt. 2004 februárjában a Bizottság úgy döntött, hogy hivatalos vizsgálatot indít a közszolgálati műsorszolgáltatók ad hoc finanszírozása kapcsán, amely olyan támogatásokat jelöl, amelyeket a szokásos, vagyis az előfizetői díjakból befolyó összegeken felül kapnak a közszolgálati műsorszolgáltatók. Az ad hoc finanszírozás bizonyos, a holland állam tulajdonában álló, elkülönített alapokból érkező ad hoc hozzájárulásokból tevődik össze. A Bizottság úgy találta, hogy az egyes műsorszolgáltatók túlzott mértékű kompenzációban részesültek 1994 és 2005 között. 2005-ben a túlf finanszírozásból létrejött pénzügyi tartaléktöbbletet a műsorszolgáltatók koordinációs és vezető szerve, a NOS számára utalták át. Az átutalást követően a közszolgálati műsorszolgáltatók számára odaítélt teljes kompenzáció ismét megfelelt az állami támogatásokra vonatkozó szabályoknak. A vizsgált időszak során ugyanakkor a NOS összesen 76,3 millió eurót kitevő többletfinanszírozásban részesült. Időközben a holland hatóságok kötelezettséget vállaltak arra, hogy a jövőben szorosabban nyomon követik majd az egyes közszolgálati műsorszolgáltatók által felhalmozott tartalékokat, illetve, hogy amennyiben a tartalékok túllépnek egy bizonyos összeghatárt, visszakérik a keletkezett többletet. Az ad hoc támogatás odaítélésére és az emiatti túlf finanszírozásra nincs szükség a közszolgálati feladatok ellátása szempontjából, így az nem is egyeztethető össze az EK Szerződés állami támogatásokra vonatkozó előírásaival. Ennélfogva a Bizottság úgy döntött, hogy a szóban forgó összeget vissza kell téríteni az állam számára.

3.2. Németország

A Berlinben 2006. július 6-án megtartott találkozójukon az unió versenyügyi biztosa, Neelie Kroes, valamint Kurt Beck és Edmund Stoiber tartományi miniszterelnökök megvitatták az Európai Bizottság által, a németországi közszolgálati műsorszolgáltatók finanszírozása ügyében indított vizsgálatot. A beszélgetést baráti hangulat és a konstruktív hozzáállás jellemezte, s alapjául az a közös erőfeszítés szolgált, aminek lényege, hogy az év végére egy mindenki számára kielégítő megoldás szülessen a témában. A megbeszélések alatt a résztvevők által képviselt álláspontok egy sor témában közelebb kerültek egymáshoz, amelyek megvitatására és kialakítására a német beadványok alapján került sor. A jövőben pontosabban kell meghatározni és kijelölni a közszolgálati műsorszolgáltatók feladatát. Az új feladatoknak a közszolgálati megbízatás keretrendszerébe való foglalása annak a nyílt értékelési folyamatnak az eredményeképpen zajlik majd, melyet a tartományok által jóváhagyott és támogatott illetékes felügyeleti testületek végeznek. A műsorszolgáltatók közszolgálati küldetése és kereskedelmi tevékenysége világosan elkülönülnek majd egymástól. Kereskedelmi tevékenységet csak a szabályos piaci viselkedés betartásával lehet végezni (tehát végezhetnek piaci tevékenységet). Megfelelő biztosítékokat kell létrehozni annak érdekében, hogy biztosítani lehessen, a közszolgálati műsorszolgáltatók rendelkezésére álló pénzügyi források nem haladják meg azt az összeget, amelyre a közszolgálati küldetés elvégzéséhez valóban szükség van. Kroes biztos, valamint Beck and Stoiber tartományi miniszterelnökök hangsúlyozták, hogy legyen szó bármilyen, a német közszolgálati műsorszolgáltatók finanszírozási mechanizmusát érintő megállapodásról, az meghagyja a szolgáltatók műsor-összeállítási autonómiáját, s nem érinti a szerkesztői függetlenséget sem.

Megerősítették azt is, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatók az új technológiai platformokon keresztül is megjeleníthetik műsoraikat, és jogukban áll majd új típusú, a fenti elvekkel összhangban álló médiaszolgáltatásokat nyújtani.

3.3. Belgium

Az Európai Bizottság 2006 júliusában a helyzet tisztázására kérte fel Belgiumot az ország flamand közössége közszolgálati műsorszolgáltatójának, a VRT-nek (Vlaamse Radio- en Televisieomroep) a szerepe és finanszírozásának módja kapcsán. A néhány panaszos által megfogalmazott állítások kivizsgálását követően a Bizottság arra az előzetes álláspontra jutott, hogy a jelenlegi finanszírozási rendszer nincs összhangban az EK Szerződés állami támogatásokra vonatkozó szabályaival, melyek értelmében a tagállamok nem nyújthatnak a piaci versenyt torzító állami támogatásokat (87. cikkely). A belga hatóságoknak most lehetőségük van arra, hogy megfogalmazzák észrevételeiket, illetve, hogy javaslatokat tegyenek a finanszírozás rendszerének megváltoztatására. 2004 során néhány kereskedelmi műsorszolgáltató kifogással élt Belgium flamand közösségben működő közszolgálati műsorszolgáltató, a VRT állami támogatása kapcsán. A Bizottság az ügyben előzetes vizsgálatot indított és további információt kért a belga hatóságoktól. Mindeközben a hatóságok számos módosítást kezdeményeztek a belgiumi flamand közösség műsorszolgáltatását szabályozó jogi keretben. A Bizottság üdvözli a 2005-ben és 2006-ban végrehajtott változtatásokat, ám úgy véli, hogy egy sor pont további tisztázásra szorul, melyek közül a legfontosabb a közszolgálati műsorszolgáltatás feladatának meghatározása (az új médiaszolgáltatások tükrében is!), a hatékony irányítás és kontroll illetve a közszolgálati tevékenységek túlkompensálását megakadályozó mechanizmusok kérdése. Belgiumnak most lehetősége nyílik rá, hogy észrevételt tegyen a Bizottság előzetes véleménye kapcsán. A Bizottság és a flamand hatóságok továbbra is együttműködnek majd annak érdekében, hogy a VRT finanszírozási mechanizmusát összhangba hozzák a versenyjogi szabályozással. A VRT-t előnyös helyzetbe juttató támogatások odaítélése már az EK Szerződés hatályba lépése előtt megkezdődött, így azok már létező támogatásnak minősülnek. Ilyen esetekben a Bizottság nem lép fel a már odaítélt támogatásokkal szemben, amit egyébként a kedvezményezettnek nem is kell visszafizetnie, ugyanakkor – az érintett tagállammal együttműködve – arra törekszik, hogy a finanszírozás rendszerét a jövőben összhangba hozza az állami támogatásokra vonatkozó szabályokkal.

3.4. Portugália

Az Európai Bizottság döntése értelmében a portugál kormány és az RTP nevű közszolgálati műsorszolgáltató között, a finanszírozás átalakításáról még 2003 szeptemberében született megállapodás összhangban van az EK Szerződés állami támogatásokról szóló előírásaival. A 2019-ig érvényben lévő megállapodás célja, hogy fokozatosan csökkentse az RTP 1 milliárd eurót kitevő adósságát. A vizsgálatot követően a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az említett adósság csaknem teljes egészében az RTP közszolgálati feladatai múltbéli alulfinanszírozásának eredményeként jött létre, valamint hogy az állam által jelenleg nyújtott pénzügyi támogatás immár arányos az RTP közfinanszírozásának deficitjével. Neelie Kroes versenyügyi biztos kijelentette: „A döntés megerősíti a tagállamok jogát arra, hogy meghatározzák, mi minősül közszolgálati feladatnak, illetve, hogy anyagi támogatást nyújtsanak a műsorszolgáltatóknak ezen feladatok elvégzéséhez, amennyiben a kompenzáció arányban áll a közszolgálati feladatokból adódó kiadásokkal”. 1993-tól 2003-ig a Bizottság

több panaszbeadványt is kapott kereskedelmi műsorszolgáltatóktól, amelyekben azok aggályukat fejezték ki a portugál közszolgálati műsorszolgáltató, az RTP kereskedelmi viselkedése és finanszírozási rendszere kapcsán. A Bizottság először 2003 októberében hozott döntést az ügyben, mérlegelve, hogy az RTP számára 1992 és 1998 között nyújtott különböző ad hoc állami támogatások nem haladták-e meg a nettó közszolgálati kiadásokat, így azok összhangban voltak-e az EK Szerződés állami támogatásokról szóló rendelkezéseivel. 2006 márciusában a Bizottság lezárta az RTP 2003-ban bevezetett új finanszírozási rendszere ügyében indított vizsgálatát. A döntésre azt követően került sor, hogy Portugália a rendszer átláthatóságának és arányosságának növelésére vállalt kötelezettséget. A bizottságot végül felkérték arra, hogy értékelje a finanszírozás átalakításáról szóló megállapodást, amelynek célja, hogy csökkentse az RTP 2003-ig felhalmozott, 1 milliárd eurót kitevő adósságát.

Az RTP pénzügyi beszámolójának részletes vizsgálata alapján a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az adósság csaknem teljes egészében az RTP közszolgálati feladatainak folyamatos alulfinanszírozásából eredt. Az alulfinanszírozásnak három oka is létezett: (1) is az RTP számára kifizetett éves támogatás után általános forgalmi adót kellett fizetni, ami csökkentette a támogatás nettó értékét; (2) az állam nem fizette ki az RTP-nek a koncessziós megállapodás alapján járó teljes összeget; (3) a koncessziós megállapodások nem tették lehetővé az RTP számára, hogy a közszolgálati feladatok ellátásához szükséges tényleges összeghez hozzájuthasson. Mivel a pénzügyi átalakításról szóló megállapodásban szereplő állami támogatások (főként tőkeinjekciók) teljes összege még a 2003-ig az RTP-nek ad hoc jelleggel megítélt összegekkel együtt sem haladta meg a közszolgálati feladatok ellátásához szükséges költségeket, a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az intézkedések összhangban állnak az egységes piac működésével.

***

A közszolgálati műsorszolgáltatás jövőjével kapcsolatban Európa szerte folytatott vitának egyik fő kérdése a közszolgálati tevékenység finanszírozása. A finanszírozás problémája tágabb összefüggésben érthető meg, nevezetesen, hogy a műsorszolgáltatási tevékenység végzésének állami monopóliuma az 1980-as évektől fokozatosan szűnt meg. A liberalizáció hatására kialakuló duális médiamodellben a kereskedelmi műsorszolgáltatói tevékenység alternatív tartalomkínálatával megerősödött, a korábbi monopóliumot élvező „állami/közszolgálati” műsorszolgáltatás pedig meggyengült a nézőkért folytatott versenyben. A versenyszemlélet meghonosodása, a műsorszolgáltatás piaci jellegű tevékenységként való elfogadása arra ösztönözte kereskedelmi szektort, hogy egy közös piacon belül érvényt szerezzen saját érdekeiknek. Ezt az érdekérvényesítést erősítette uniós szinten a TVWF irányelv elfogadása is 1989-ben, ami a neoliberais audiovizuális politika elismerésének tekinthető, mivel egy egységes audiovizuális piacon gondolkodott, ahol a műsorszolgáltatás, mint szolgáltatás szabadon végezhető. Az uniós szintű megerősítés is közrejátszott abban, hogy az 1990-es évek elejétől fogva a kereskedelmi lobbizás közösségi ügyé tette a közszolgálat kérdését, méghozzá azzal, hogy egyre több panaszt nyújtott be – piaci alapon – az Európai Bizottsághoz a közszolgálati műsorszolgáltatók állami finanszírozásával szemben. Itt kell jeleznünk, hogy a kereskedelmi műsorszolgáltatók egy olyan problémát emeltek közösségi szintre, ami kifejezetten a tagállami audiovizuális politikára tartozott.

A neoliberális politikára adott válaszreakcióként értelmezhető 1997-ben az EK-szerződés mellékleteként megszületet ún. Amszterdami Jegyzőkönyv.¹⁰ Az Amszterdami Jegyzőkönyv megerősítette a közszolgálat pozícióját, azaz korábbi műsorszolgáltatási szabályozási modell alapvető intézménye mellett állt ki uniós szinten úgy, hogy a tagállamoknak meghagyta a feladat-meghatározás és a finanszírozás kérdésében való döntést. Az EU így elismerte a műsorszolgáltatás szociokulturális jelentőségét is. Mindemellett teret engedett a kereskedelmi szektor követeléseinek is azzal, hogy nem emelte ki a műsorszolgáltatást a közösségi versenyszabályok alól.¹¹ Näränen szerint „az Amszterdami Jegyzőkönyv (1997) szimbolikus fordulópontot jelentett: a neoliberális „piacosítás” híveinek ekkor szembe kellett nézniük a kulturális szempontok érvényesítőivel, és el kellett fogadniuk azt, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatás továbbra is politikai támogatást élvez.”¹² A Jegyzőkönyvbe foglalt egyensúlyi állapot értelmezése – párhuzamosan a nem szűnő panaszokkal – a Bizottság 2001-es közleményében történt meg¹³ (Közszolgálati közlemény), ami rögzítette a közszolgálat állami támogatásának szabályait. A Közszolgálati közlemény által szabott feltételek lényegében az állami támogatás közös piaccal összeegyeztethetőségének feltételeit veszik számba. Fontos kiemelni belőle, hogy a tagállamoknak formális aktusban egyértelműen kell meghatározniuk a közszolgálati feladatok körét. Ez a formális aktus a legtöbb esetben a legmagasabb szintű jogszabály szokott lenni. E rendelkezésnek egy másik fontos elme, hogy a támogatott feladatok előre legyenek rögzítve, azaz utólagosan, ad hoc módon kizárt legyen a támogatás. A Bizottság a tagállamok számára szabadságot enged a feladatok meghatározásának terén, csak azt ellenőrzi, hogy nyilvánvalóan nem rossz-e a definíció. További jelentős feltétel, hogy a közszolgálati feladatok teljesítésének felügyeletét a tagállamnak biztosítania kell, amit egy független testületnek kell ellátnia. Ezt sok esetben a nemzeti médiaszabályozó hatóság szokta végezni. Végül, de nem utolsó sorban a tagállamnak biztosítania kell, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatónak nyújtott állami támogatás arányos legyen, azaz a támogatás csak az előre meghatározott feladatok ellátását szolgálja és azt megfelelő mértékben, s az ne legyen kihatással a versenyre. Mindehhez hozzá kell tenni azt is, hogy az állami támogatás csak a közszolgálati feladatok finanszírozását szolgálhatja, azaz a közszolgálati műsorszolgáltató kereskedelmi tevékenységét nem (a keretfinanszírozás tilalma). Amint arra Nico van Eijk professzor is rámutatott az Európai Szabályozóhatóságok Konferenciáján tartott előadásában¹⁴, a 2001-es Közszolgálati közleményben megfogalmazott feltételek lényegében megegyeznek a Bíróság 2003-as az ún. Altmark-ügyben¹⁵ hozott ítéletében foglalt feltételekkel, melyek a közösségi jog szerint megengedhető állami

¹⁰ Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts - Protocol annexed to the Treaty of the European Community - Protocol on the system of public broadcasting in the Member States Official Journal C 340 , 10/11/1997 p. 0109

¹¹ „Figyelembe véve, hogy a tagállamok közcélú műsorszolgáltatási rendszere közvetlenül kapcsolódik az egyes társadalmak demokratikus, társadalmi és kulturális igényeihez és a médiapluralizmus megőrzésének követelményéhez, megállapodnak a következő értelmező rendelkezésekben, amelyeket az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolnak: Az Európai Közösséget létrehozó szerződés rendelkezései nem érintik a tagállamok azon a hatáskörét, hogy közszolgálati műsorszolgáltatást finanszírozzanak, amennyiben az ilyen finanszírozást a műsorszolgáltató szervezeteknek az egyes tagállamok által rájuk ruházott, meghatározott és megszervezett közszolgálati feladat ellátásához nyújtják, és amennyiben az ilyen finanszírozás a Közösségen belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben, ugyanakkor e tekintetben a közszolgálati feladat megvalósulását is figyelembe kell venni.”

¹² Pertti Näränen: Az európai digitális televíziózás: a jövő szabályozási dilemmái in: Médiakutató 4. évf. 2. szám 77.o.

¹³ Communication from the Commission on the application of State aid rules to public service broadcasting (2001/C 320/04)

¹⁴ Public Service Broadcasting and State Aid’, paper presented at the EPRA-conference (European Platform of Regulatory Authorities), 19-21 October 2005, Budapest,

¹⁵ Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg v Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH Case C-280/00

támogatás kritériumait adják meg. Utóbbi döntésről mi is szóltunk egy korábbi Elemzésünkben.¹⁶

Az Amszterdami Jegyzőkönyv által létrehozott kompromisszumot rengeteg vita övezi azóta is, ami egyre inkább kiéleződik a digitális gazdaság térhódításával. Ez jól érzékelhető a kereskedelmi audiovizuális szektor által készített 2004-es Fehér Könyvből,¹⁷ ami közvetve tagadja a közszolgálati műsorszolgáltatás Amszterdami Jegyzőkönyvben foglalt értelmezését, és a műsorszolgáltatással kapcsolatban csak egy szempontot, a gazdasági megítélését és a piacot ismeri el. A fenti ügyek ugyanakkor egy árnyaltabb képet tükröznek vissza, már ami a Bizottság álláspontját illeti, ugyanis úgy tűnik, megpróbálja döntéseivel és tevékenységével a kompromisszumot fenntartani, kirajzolva ezzel a közszolgálat helyét a digitális audiovizuális gazdaságban. Ha a holland-ügyre tekintünk, akkor azt láthatjuk, hogy itt a Bizottság keményen számon kérte a Közszolgálati közleményben foglalt azon feltételt, miszerint az állami támogatás csak arányosan jár, azaz az csak a közszolgálati feladatok ellátását fedezheti. A német-ügyben hasonló történik, mint a hollandban, hiszen visszaemlékezhetünk arra, hogy a Bizottság Németországgal szemben a finanszírozási rendszer áttekintése végett indított eljárást még 2005 márciusában.¹⁸ A jelenlegi hír egyrészt arról tanúskodik, hogy Németországban a Közszolgálati közlemény feltételei közül a közszolgálati feladatok pontos meghatározását illetve a közszolgálati és kereskedelmi tevékenység szigorú szétválasztását tartják a legfontosabbnak. Az utóbbi nem csak a keresztfinanszírozás tilalma miatt lényeges pont a közszolgálat számára, hanem azért is, mivel megerősítést nyert, hogy kereskedelmi tevékenységet is végezhetnek a jövőben, még ha elkülönítetten is. A német és a belga (flamand közösséget szolgáló) közszolgálati műsorszolgáltató esetében láthatjuk, hogy közös pont a feladat-meghatározás kérdése. A feladat-meghatározásról folytatott vita (azaz, hogy mi számít közszolgálati missziónak, így mi finanszírozható közpénzekből) egy sokkal érzékenyebb kérdést rejt, nevezetesen azt, hogy végezhet-e a műsorszolgáltatáson kívül más tevékenységet a közszolgálati intézmény. Ez a kérdés a kereskedelmi szektor oldaláról úgy fogalmazódik meg: beléphet-e jogosan a közszolgálat az új audiovizuális piacra? Nyilvánvalóan itt az online és egyéb új médiaszolgáltatások piacáról van szó, amely egy felfutó terület. A kereskedelmi szektor érdeke, hogy erre a piacra ne lépjen be a közszolgálat, ezzel a szemben a közszolgálat azzal érvel, hogy az univerzalitás elve, amely köré szerveződik a közszolgálati misszió, nem csak a hozzáférést jelenti, hanem tartalmiszolgáltatási univerzalitást is. Így nem mindegy, hogy a Bizottság milyen tágra engedi a „szükséges a közérdekű feladatok” körét. Jelenleg úgy tűnik, hogy a Bizottság a tagállamok számára nyitva tartja az új audiovizuális médiaszolgáltatások piacára való belépés lehetőségét, amennyiben a tagállam azt a Bizottság számára elfogadhatóan szükséges közérdekű feladatként tudja elfogadtatni! Ez azt jelent, hogy az ilyen típusú szolgáltatásoknak is a társadalom demokratikus, szociális és kulturális érdekeit kell szolgálniuk. A portugál-ügynek – véleményünk szerint – teljesen más a tétje és üzenete, mint a többi ügynek. Itt úgy érezzük, hogy a Bizottság egy kicsit átlépte a közszolgálat problémájának kifejezetten gazdasági megközelítését, még ha nem is akarta ezt tenni. Kétségtől nagyon kedvező döntés született a portugál közszolgálati televízió finanszírozásával kapcsolatban, hiszen – következetesen a Közszolgálati közleményhez – megvédte a Bizottság az RTP-t a portugál állammal szemben, amely alulfinanszírozta a közszolgálati műsorszolgáltatóját (azaz az állam által pontosan meghatározott közszolgálati feladatokhoz nem bocsátott rendelkezésre megfelelő pénzüsszeget), így az ennek következtében eladósodott. A portugál-ügyben született döntés önkéntelenül is érinti a közszolgálat függetlenségét, azaz egy politikai kérdést, mivel a

¹⁶ Id. Elemzés (2003. november-2004. február) 20.o.

¹⁷ Safeguarding the Future of the European Audiovisual Market – A White Paper on the Financing and Regulation of Publicly Funded Broadcasters March 2004, 6.o.

¹⁸ Id. Elemzés (2005. március) 8-11.o.

finanszírozás az az eszköz, mellyel a kormányzatok leghatékonyabban tudják befolyásolni a közszolgálati műsorszolgáltatók tevékenységét. Amit tehát 2004-es elemzésünkben¹⁹ hiányoltunk, az jelenleg úgy tűnik, megvalósulni látszik. Akkor azt mondtuk ugyanis, hogy az – szerepéből következően érthető módon – csupán gazdasági szempontokat mérlegelő Bizottság akár rendben is találhat egy olyan finanszírozási rendszert, mely negatív kihatással lehet egy közszolgálati műsorszolgáltató függetlenségére. Ebben az esetben viszont úgy tűnik, hogy a Közszolgálati közleményben foglalt kritériumok alkalmasak lehetnek arra, hogy megakadályozzák, hogy a tagállam finanszírozás mentén lehetetlenítse el a közszolgálati műsorszolgáltató tevékenységét. A portugál-ügy különösen tanulságos lehet a magyar közszolgálati műsorszolgáltatói rendszer finanszírozásában bekövetkezett változások.

---

¹⁹ Id. Elemzés (2003. november-2004. február) 20.o.